

Ráðherranefndartillaga um samstarfsáætlun í menningarmálum 2021-2024

1. Samantekt

Menning og fjölmiðlar gegna mikilvægu hlutverki í norrænu samstarfi. Það var einmitt á grunni menningarsamstarfs Norðurlandanna sem Norræna ráðherranefndin var stofnuð árið 1971. Menning og tungumál tengja Norðurlandabúa saman þvert á landamæri. Það er meðal annars í bókum, sjónvarpsþáttarröðum og tónlist nágrannalandsanna sem margir komast í kynni við frændþjóðirnar. Samstarf Norðurlandanna er mikilvægt, hvort sem það er formlegt eða óformlegt, til að greiða fyrir samskiptum þjóðanna.

Norræna ráðherranefndin um menningarmál (MR-K) kynnir hér nýja samstarfsáætlun í menningarmálum til fjögurra ára (2021-2024): *Listir og menning – drifkraftur sjálfbærrar þróunar á Norðurlöndum*

Samstarfsáætlunin tekur mið af framtíðarsýn Norrænu ráðherranefndarinnar 2030 um að *Norðurlönd eigi að verða sjálfbærasta og samþættasta svæði í heimi*, ásamt framkvæmdaáætlun ráðherranefndarinnar auk þess sem þar er að finna verkefni menningargeirans á næstu fjóru árum til þess að markmiðum framtíðarsýnarinnar verði náð.

Samstarfsáætlunin í menningarmálum verður metin þegar gildistímabilið er hálfnað.

Stefnumótandi umboð norrænu menningarstofnananna fimm fyrir árin 2021–2024 munu fylgja samstarfsáætluninni en verið er að vinna þau þegar þetta er skrifað.

2. Bakgrunnur

Stefnuáætlun í norrænu menningarsamstarfi 2013-2020 rennur út um áramótin. Samstarfsáætlun í menningarmálum til fjögurra ára (2021–2024) liggur nú fyrir og var samþykkt af menningarmálaráðherrunum þann 28. október 2020.

Vinnuhópur skipaður embættismönnum frá Íslandi, Danmörku, Finnlandi og Álandseyjum og fulltrúum skrifstofunnar vann tillöguna að samstarfsáætluninni. Verkið tók eitt og hálf t ár og var nálgunin neðansækin. Það þýðir að mikilvægum aðilum úr

menningar- og listalífi Norðurlanda, samtökum listafólks, yfirvöldum, menningarstofnunum og samtökum ungs fólks gafst tækifæri í upphafi til að leggja fram hugmyndir og ræða það sem talið er mikilvægt að eiga norrænt samstarf um. Drög að samstarfsáætluninni voru síðan send í skriflegt umsagnarferli til fyrrnefndra aðila, einnig þekkingar- og menningarnefndar Norðurlandaráðs og menningarstofnana Norrænu ráðherranefndarinnar. Samstarfsáætlunin hefur einnig þverlæga skírskotun hjá ráðherranefndinni.

Samstarfsáætlunin í menningarmálum á að efla samfélag, þróun og samstarf í menningargeira hvarvetna á Norðurlöndum. Stefnan er að glæða menningararfinn lífi og efla inngildandi og nýstárlega norræna menningu og listir sem vekja athygli á Norðurlöndum sem sjálfbæru, samkeppnisfæru og eftirsóknarverðu menningarsvæði.

3. Tillaga

Menningin er burðarstoð í samfélögum okkar og skapar traust, einkum í viðleitni okkar við að skapa græn, samkeppnisfær og félagslega sjálfbær Norðurlönd. Með menningu og listum öðlumst við skilning á okkur sjálfum og öðrum.

Samstarfsáætlunin skiptist í þrjú samstarfssvið með þremur meginmarkmiðum:

Græn Norðurlönd

Meginmarkmið: Grænt menningarlíf fyrir núlifandi og komandi kynslóðir

Efla nýjar aðgerðir, hugmyndir og þekkingu fyrir græn átaksverkefni á sviði menningar, lista og fjölmiðla. Leggja áherslu á leiðandi hlutverk skapandi greina í grænni framleiðslu og neyslu. Efla græna verndun, nýtingu og þróun menningararfsins í samræmi við alþjóðlega sáttmála.

Samkeppnishæf Norðurlönd

Meginmarkmið: Nýskapandi lista- og menningarlíf festi Norðurlönd í sessi sem eftirsóknarvert og sýnilegt menningarsvæði í heiminum.

Styðja tækifæri listafólks og menningaraðila til að koma sér á framfæri á Norðurlöndum og utan þeirra. Vekja athygli á Norðurlöndum sem eftirsóknarverðu og skapandi svæði sem eflir samanlagða samkeppnishæfni landanna. Kanna ný tækifæri í alþjóðasamstarfi á sviði menningar og fjölmiðla.

Félagslega sjálfbær Norðurlönd

Meginmarkmið: Jafnrétti og inngilding í lista- og menningarlífi sem verði öllum aðgengilegt hvarvetna á Norðurlöndum

Vinna að frjálstri og opinni tjáningarhefð sem eflir samræðuvettvanga, fundi fólks og lýðræði með virðingu fyrir armslengdarreglunni, einnig listrænu frelsi, tjáningarfrelsi og fjölmiðlafrelsi á öllum Norðurlöndum og alþjóðlega. Styðja inngildandi menningar- og listalíf fyrir alla þar sem börn og ungmenni geta átt frumkvæði, flutt

listir og verið meðhöfundar eða þátttakendur. Þetta á að vera leiðarljós jafnréttis og jafnræðis í menningarlífi og stuðla að auknu aðgengi að og þekkingu á menningu og tungumálum norrænu frændþjóðanna.

4. Börn og ungmenni, jafnrétti og sjálfbær þróun

Samþætta á réttindi barna, málefni ungs fólks, jafnrétti og sjálfbæra þróun í öllu starfi Norrænu ráðherranefndarinnar, einnig menningargeira. Börn og ungmenni eru mikilvægir frumkvöðlar en einnig þátttakendur, meðhöfundar og markhópur. Jafnrétti er forsenda lifandi menningarlífs á Norðurlöndum og jafnrétti í menningarlífi getur greitt fyrir jafnrétti á öðrum sviðum samfélagsins. Átaksverkefni um menningu og fjölmiðla stuðla einnig að sjálfbærni og lýðræði í samfélögum Norðurlanda.

5. Samstarfið/skipulag

Ráðherranefndin um menningarmál, MR-K, hefur umsjón með og leiðir menningarsamstarf Norrænu ráðherranefndarinnar. Norræna embættismannanefndin um menningarsamstarf, EK-K, leiðir starfið og undirbýr tillögur um menningarmál fyrir umfjöllun og ákvarðanatöku menningarmálaráðherranna. Skrifstofa Norrænu ráðherranefndarinnar undirbýr mál til umfjöllunar í ráðherranefnd og embættismannanefnd og sér um að allar ákvarðanir um menningarmál komi til framkvæmdar.

Menningarstofnanir á vegum MR-K eru fimm talsins: Norræna húsið í Reykjavík, Norðurlandahúsið í Færeyjum, Norræna stofnunin á Grænlandi, Norræna stofnunin á Álandseyjum og Norræna menningargáttin í Helsinki. Norræna menningargáttin hefur umsjón með menningarstyrkjaáætlunum MR-K en þær eru: Menningar- og listaáætlunin, Norræn-baltnesk hreyfanleikaáætlun í menningarmálum og Volt, menningar- og tungumálaáætlun fyrir börn og ungmenni. Menningarstofnanirnar gegna stefnumarkandi hlutverki við framkvæmd samstarfsáætlunarinnar í menningarmálum og þá um leið framtíðarsýnarinnar.

6. Fjárhagsáætlun/ Fjárhags- og mannauðsáhrif

Fjárhagsrammi MR-K er sjálfstæður liður í fjárhagsáætlun Norrænu ráðherranefndarinnar.

Fjárhagsrammi MR-K árið 2021 nemur 161,858 millj. DKK, það er 6,9% skerðing miðað við 2020. Þá gera samstarfsráðherrarnir, MR-SAM, ráð fyrir skerðingu í áföngum innan fjárhagsramma MR-K í lauslegum fjárhagsramma fyrir árin 2022–2024, sem nemur alls 19,4% á þremur árum.

Fyrir vikið breytist skipting milli fjárlagaliða í menningargeira og dregið verður úr almennri starfsemi.

Árið 2021 munu allir fjárlagaliðir MR-K lækka um a.m.k. 5% nema Norræni kvikmynd- og sjónvarpssjóðurinn. Fjárveiting til stefnumótandi aðgerða lækkar um

32% úr 11,427 millj. DKK í 7,773 millj. DKK og fyrir vikið verður minna svigrúm til að ýta mikilvægum menningarverkefnum úr vör.

MR-K mun meta á tímabilinu hvaða verkefni, stofnanir og áætlanir (sem eru fjármögnuð í fjárhagsáætlun) eru mikilvægust út frá markmiðum samstarfsáætlunarinnar og hvar þarf að draga saman seglin þegar fjárhagsramminn minnkar enn frekar.

Fjárhagsrammi sem hefur verið samþykktur
2021: 161,858 millj. DKK

Lauslegur fjárhagsrammi fyrir árin þar á eftir
2022: 154,608 millj. DKK
2023: 147,358 millj. DKK
2024: 140,108 millj. DKK

LISTIR OG MENNING – DRIFKRAFTUR SJÁLFBÆRRAR ÞRÓUNAR Á NORÐURLÖNDUM

SAMSTARFSÁÆTLUN Í MENNINGARMÁLUM 2021–2024

Uppbygging:

1. Formáli
2. Inngangur
3. Stefnumarkandi áherslur

VIÐAUKI

Tilhögun samstarfsins og samvinna við alþjóðlega aðila
Sjálfbær þróun, jafnrétti og sjónarmið réttinda barna og málefna ungmenna
Mat á samstarfsáætlun
Tólf meginmarkmið framkvæmdaáætlunar
Menningartengdar aðgerðir í framkvæmdaáætlun

1. Formáli

Menning og fjölmiðlar gegna mikilvægu hlutverki í norrænu samstarfi. Það var einmitt á grundvelli menningarsamstarfs Norðurlanda sem Norræna ráðherranefndin var stofnuð árið 1971. Menning og tungumál tengja Norðurlandabúa saman þvert á landamæri. Fyrstu kynni margra við nágrannapjóðirnar hafa verið í bókum, sjónvarpsþáttaröðum eða tónlist. Fjölbreytt menningarlíf á Norðurlöndum veitir svigrúm til að vera öðru vísi, til að þróa og vera forvitin. Standa ber vörð um menningu, tungumál og fjölmiðla á Norðurlöndum. Við, menningarmálaráðherrar Norðurlanda, munum vinna að því að efla menningu og menningarþátttöku á Norðurlöndum og utan þeirra.

Menningarsamstarfið er mikilvægur drifkraftur grænna umskipta á sviði samfélagsþróunar með samræðum og áþreifanlegum lausnum og til að tryggja góð lífskjör núlífandi og komandi kynslóða. Menning, listir og fjölmiðlar skapa vettvang fyrir almenning, hafa mikilvægt dagskrárvald og hjálpa okkur að takast á við hnattræn viðfangsefni á við loftslagsvandann.

Við styðjum skapandi greinar og viðurkennum mikilvægi þeirra á Norðurlöndum og alþjóðlega. Skapandi greinar og menning eru mikilvæg til að auka samkeppnisfærni Norðurlanda og gera löndin eftirsóknarverð í augum umheimsins.

Við vinnum einnig að jafnrétti í inngildandi og aðgengilegu menningarlífi sem höfðar til enn fleiri Norðurlandabúa og menningaraðila. Við stöndum einnig vörð um frelsi fjölmiðla. Öllum á Norðurlöndum á að gefast kostur á að tjá sig frjálst og taka virkan þátt í menningarlífinu. Í því felst meðal annars mikilvægi þess að hlusta á raddir barna og ungs fólks nú og í framtíðinni.

Sú samstarfsáætlun Norrænu ráðherranefndarinnar um menningarmál sem hér liggur fyrir lýsir og markar stefnu í helstu pólitísku áherslumálum menningargeirans á gildistíma áætlunarinnar 2021–2024. Jafnframt styrkir hún framkvæmdaáætlun og markmið ráðherranefndarinnar um að Framtíðarsýnin fyrir 2030 verði að veruleika. Við munum vinna að því að menningarsamstarfið gegni áfram mikilvægu hlutverki í Framtíðarsýn ráðherranefndarinnar fyrir 2030 um að Norðurlöndin verði sjálfbærasta og samþættasta svæði heims.

Joy Mogensen
menningarmálaráðherra Danmerkur
Formennska Danmerkur í Norrænu ráðherranefndinni 2020

Framtíðarsýn Norrænu ráðherranefndarinnar sem forsætisráðherrar Norðurlanda samþykktu 20. júní 2019

2 Inngangur

Samstarfsáætlunin um menningarmál sem menningarmálaráðherrarnir (MR-K) samþykktu 18. október 2020 miðast við menningarlíf á Norðurlöndum. Hún er þáttur í framtíðarsýn Norrænu ráðherranefndarinnar um að Norðurlöndin verði sjálfbærasta og samþættasta svæði í heimi fyrir 2030, og hinum þremur stefnumarkandi áherslum hennar á græn, samkeppnishæf og félagslega sjálfbær Norðurlönd. Samstarfsáætlunin er í samræmi við tólf markmið framkvæmdaáætlunarinnar og þau svið menningargeirans sem eiga að vera í forgrunni. Á þann hátt markast stefnan í samstarfi menningarmálaráðherranna um hvernig menning, listir og fjölmiðlar tryggja stefnumarkandi áherslur framtíðarsýnarinnar og hvaða svið menningargeirans eiga að vera í forgrunni. Samstarfsáætlunin styður einnig heimsmarkmið Sameinuðu þjóðanna um sjálfbæra þróun.

Samstarfsáætlun um menningarmál 2021-2024 á að efla samfélag, þróun og samstarf í menningargeira hvarvetna á Norðurlöndum. Stefnan er að glæða menningararfinn lífi og efla inngildandi og nýstárlega norræna menningu og listir sem vekja athygli á Norðurlöndum sem sjálfbæru, samkeppnisfæru og eftirsóknarverðu menningarsvæði.

Frelsi á að ríkja í fjölmiðlum, listum og menningu. Þeir eiga að geta starfað, skapað og miðlað frjálst. Þess vegna er meginreglan um armslengdarfjarlægð sameiginlegt gildi fyrir menningarsamstarfið.

Norrænt menningarsamstarf byggist á reglunni um norræna nytsemi, að samstarfið fari fram þar sem löndin hafa sameiginlegra hagsmuna að gæta og glíma við sömu áskoranir. Auka ber möguleika á skilvirkni og þróun með því að miðla reynslu og færni og mynda samstarfsnet.

Réttindi barna, málefni ungs fólks, jafnrétti og sjálfbæra þróun ber að samþætta í öllu starfi Norrænu ráðherranefndarinnar. Börn og ungmenni eru mikilvægir frumkvöðlar en einnig þátttakendur, meðhöfundar og markhópur. Jafnrétti er forsenda lifandi menningarlífs á Norðurlöndum og jafnrétti í menningarlífi getur rutt brautina fyrir jafnrétti á öðrum sviðum samfélagsins. Átaksverkefni um menningu og fjölmiðla stuðla einnig að sjálfbærni og lýðræði í samfélögum Norðurlanda.

Í hnattvæddum heimi skipta samskipti þjóða og menningarsamstarf æ meira máli og listrænt frelsi, tjáningarfrelsi og frelsi fjölmiðla er einnig mikilvægt í alþjóðlegu samstarfi. Átaksverkefni á þessum sviðum ráða úrslitum fyrir lýðræði og sjálfbærni í norrænum samfélögum, jafnvel á tímum hnattrænna vandamála á borð við COVID-19-faraldurinn.

Norrænt menningarsamstarf miðast við að allir fái notið sömu tækifæra til þátttöku og áhrifa. Jafnrétti og jöfnuður í menningar- og listalífi sem er aðgengilegt öllu fólki án mismununar stuðla að samheldni í samfélagi Norðurlanda en kalla á nýja og kerfislæga nálgun. Samstarfsáætlunin leggur þess vegna áherslu fjölbreytileika og inngildingu óháð félags- og efnahagslegum bakgrunni, uppruna, trúarbrögðum, fötlun, hælisstöðu, aldri og öðrum þáttum. Leggja ber ríka áherslu á tillitssemi við frumbyggja og þjóðabrot þar sem það á við.

Úttektir byggðar á rannsóknum og tölfræðiupplýsingar um menningu og fjölmiðla eiga að tryggja að menningarstefna eigi erindi og mótist af þekkingu.

3. Stefnumarkandi áherslur

Menningin er burðarstoð í samfélögum okkar sem skapar traust einkum í viðleitni okkar við að skapa græn, samkeppnisfær og félagslega sjálfbær Norðurlönd. Menningar- og listaupplifun veitir okkur skilning á okkur sjálfum og hverju öðru.

Græn Norðurlönd: Grænt menningarlíf tryggir góð lífsskilyrði núlifandi og komandi kynslóða
Samkvæmt stefnumarkandi áherslu Norrænu ráðherranefndarinnar á græn Norðurlönd eigum við að taka saman höndum og efla græn umskipti í samfélögum okkar og vinna að kolefnishlutleysi og sjálfbæru hringrásar- og lífhagkerfi.

Markmið: Grænt menningarlíf fyrir núlifandi og komandi kynslóðir

Með norrænu samstarfi verða til tækifæri til að kynna og þróa góð dæmi og leiðir til vistvænnar menningarsköpunar, framleiðslu og dreifingar. Með því að koma þeim á framfæri og miðla þeim til annarra fagsviða getum við örvað samstarf um félagslega sjálfbærar og vistvænar menningarupplifanir.

Listafólk, sjónarmið skapandi fólks og þekking þess sem leynist í menningararfinum skapa tækifæri og leiðir til að öðlast skilning á stórum viðfangsefnum nútímans, til að mynda loftslagsvandanum. Menning og listir geta skapað og miðlað upplifun sem veitir nýtt innsæi og ný lífsgæði án þess að ganga á auðlindir jarðarinnar.

Smáar staðbundnar og sjálfbærar menningargreinar viðhalda lífandi landsbyggð og verðmætu menningarlandslagi hvarvetna á Norðurlöndum. Þær greiða fyrir umskiptum yfir í sjálfbært samfélag með því að varðveita og bera áfram ófnislegan menningararf í formi hefðbundinnar þekkingar. Meðvituð túlkun í arkitektúr, formi og hönnun auk vistvænnar hugsunar í borgarskipulagi skapa mannúðlegri lífheima.

Vistvænt menningar- og listalíf er mikilvægt nú og til framtíðar. Borgaralegt samfélag á Norðurlöndum og einkum börn og ungt fólk verða því virkir breytingarvaldar í grænum breytingum á menningargeira á Norðurlöndum.

Við munum:

- Styðja nýsköpun, hugmyndir og þekkingu fyrir græn átaksverkefni á sviði menningar, lista og fjölmiðla
- Leggja áherslu á brautryðjendahlutverk skapandi greina í grænni framleiðslu og neyslu
- Styðja græna verndun, nýtingu og þróun menningararfsins í samræmi við alþjóðlega sáttmála

Samkeppnishæf Norðurlönd: Lifandi menning og listir stuðla að grænum hagvexti á Norðurlöndum og utan þeirra

Samkvæmt stefnumarkandi áherslu Norrænu ráðherranefndarinnar á samkeppnishæf Norðurlönd eigum við að taka saman höndum og efla grænan hagvöxt sem byggist á þekkingu, nýsköpun, hreyfanleika og stafrænni samþættingu.

Markmið: Nýskapandi lista- og menningarlíf festi Norðurlönd í sessi sem eftirsóknarverð og sýnilegt menningarsvæði á heimskortinu.

Alþjóðaathygli á norrænu listafólki og menningaraðilum eykur einnig sýnileika þeirra innan Norðurlanda. Skapandi greinar á Norðurlöndum eru þáttur í markaðssetningu, dreifingu, fjárfestingum og sýnileika þekktra norrænna greina einnig á öðrum sviðum samfélagsins. Kynning á norrænni menningu erlendis leiðir til samtals og samvinnu við önnur lönd og vekur jafnframt athygli á norrænni menningu og listum svo og á Norðurlöndum sem svæði. Athyglin beinist einnig að nýjum norrænum líkönum fyrir sjálfbærni, nýsköpun og (stafrænan) hreyfanleika. Átaksverkefni sem menningarmálaráðherrarnir hleypa af stökkunum utan Norðurlandanna hafa jákvæð áhrif á pólitískt og efnahagslegt samstarf Norðurlanda við önnur lönd heims á ýmsum sviðum.

Samstarf og þekking á menningu, listum og tungumálum nágrannalandanna stuðla að því að skapa samlegð innan svæðisins. Norrænt menningarsamstarf skapar einnig virðisauka í alþjóðlegu samstarfi, meðal annars um málefni norðurslóða, þar á meðal Samalands með viðeigandi alþjóðastofnunum.

Við munum:

- Styðja tækifæri listafólks og menningaraðila til að koma sér á framfæri á Norðurlöndum og utan þeirra.
- Vekja athygli á Norðurlöndum sem eftirsóknarverðu og skapandi svæði sem eflir samanlagða samkeppnisfærni landanna.
- Kanna nýjar leiðir í alþjóðlegu samstarfi á sviði menningar og fjölmiðla.

Félagslega sjálfbær Norðurlönd: Inngildandi norrænt menningarlíf eflir lýðræði, margbreytileika og lífsgæði

Samkvæmt stefnumarkandi áherslu Norrænu ráðherranefndarinnar á félagslega sjálfbær Norðurlönd eigum við að taka höndum saman og efla inngildingu og jafnrétti á samfelldu svæði með sameiginlegum gildum, öfluggu menningarsamskipti og velferð.

Markmið: Jafnrétti og inngilding í lista- og menningarlífi sem verði öllum aðgengilegt hvarvetna á Norðurlöndum

Þau grundvallareinkenni norrænna samfélaga að vera öllum opin og byggð á jafnrétti stuðla að auðugu, skapandi og fjölbreyttu menningarlífi. Listrænt frelsi, tjáningarfrelsi og frelsi fjölmiðla er mikilvægt í norrænu menningarsamstarfi og er grundvöllur lýðræðislegs samfélags.

Í norrænu samstarfi er mikilvægt að geta efnt til og ýtt undir umræður um menningarmál þar sem ólíkar raddir fá að heyrast. Nýir stafrænir netvangar breyta aðstæðum lýðræðis og tjáningarfrelsis og þar geta menning og listir skipt sköpum. Fjölmiðla- og upplýsingalæsi er einnig mikilvægt og verður æ brýnni forsenda fyrir þátttöku og inngildingu í lýðræðislegum ferlum. Óháðir fjölmiðlar sem bjóða upp á gagnrýna, lausnamiðaða og vandaða blaðamennsku skipta einnig miklu máli í vinnunni að félagslega sjálfbærum Norðurlöndum.

Þörf er á nýjum og skipulegum aðgerðum til að koma á kerfislægum breytingum í því skyni að ná fram jafnrétti, inngildingu og margbreytileika í menningarlífinu. Viðfangsefnið snerta menningarneytendur en einnig aðstæður starfsfólks í menningargeira, starfsframa þess, menningarhagkerfi, valdskipan og ýmis viðurkenningar- og úrvalskerfi.

Áhersla er lögð á börn og ungmenni sem frumkvöðla, þátttakendur, meðhöfunda og markhóp. Öflugri aðgerðir í þágu menningar- og tungumálaskilnings barna og ungs fólks á Norðurlöndum skapa samkennd, traust og lifandi samfélög.

Við munum:

- Vinna að frjálsri og opinni tjáningarhefð sem greiðir fyrir vettvangi fyrir samtal, fundi og lýðræði með virðingu fyrir armslengdarreglunni svo og listrænu frelsi, tjáningarfrelsi og frelsi fjölmiðla hvarvetna á Norðurlöndum og alþjóðlega.
- Styðja inngildandi menningar- og listalíf sem er aðgengilegt öllum og þar sem börn og ungmenni geta átt frumkvæði og verið flytjendur, meðhöfundar eða þátttakendur.
- Varða leiðina fyrir jafnrétti og jöfnuð í menningarlífinu.
- Auka aðgengi og þekkingu á menningu og tungumálum norrænu nágrannalandanna.

VIÐAUKI

Tilhögun samstarfsins og samvinna við alþjóðlega aðila

Norræna ráðherranefndin er opinber samstarfsstofnun norrænu ríkisstjórnanna. Menningarmálaráðherrar landanna, einnig Álandseyja, Færeyja og Grænlands, öðru nafni Norræna ráðherranefndin um menningarmál, MR-K, hafa umsjón með og leiða menningarsamstarf Norrænu ráðherranefndarinnar. Norræna embættismannanefndin um menningarsamstarf, EK-K, sem skipuð er embættismönnum úr menningarmálaráðuneytum landanna, einnig Álandseyja, Færeyja og Grænlands, leiðir starfið og undirbýr tillögur um menningarmál fyrir afgreiðslu og ákvörðun menningarmálaráðherranna. Skrifstofa Norrænu ráðherranefndarinnar undirbýr mál til umfjöllunar í ráðherranefnd og embættismannanefnd og sér um að allar ákvarðanir um menningarmál komi til framkvæmdar.

Menningarstofnanir og menningarstyrkjaáætlanir Norrænu ráðherranefndarinnar gegna mikilvægu hlutverki innan ráðherranefndarinnar um menningarmál sem og við framkvæmd bæði framtíðarsýnarinnar og samstarfsáætlunarinnar. Starfsemi stofnana og styrkjaveitingar ná langt yfir norrænt, norrænt-baltneskt og alþjóðlegt menningarlíf, til einstakra listamanna, hugsjónastofnana og opinberra menningarstofnana og til almennings sem nýtur norrænna lista og menningar. Armslengdarfjarlægðin er mikilvæg í öllu menningarsamstarfi Norrænu ráðherranefndarinnar.

Norræna ráðherranefndin um menningarmál á samstarf við ýmsar alþjóðlegar stofnanir og verkefni, meðal annars vinna Norðurlöndin þétt saman á vettvangi Menningarmálastofnunar Sameinuðu þjóðanna, UNESCO. Ráðherranefndin um menningarmál tekur einnig þátt í samstarfi Evrópusambandsins við Eystrasalt, Priority Area Culture og tekur frumkvæði í menningarsamstarfi á norðurslóðum.

Norrænt menningarsamstarf gegnir hlutverki í umheiminum en einnig fyrir almenning hvarvetna á Norðurlöndum og endurspeglar sameiginleg gildi landanna. Stór og lítil átaksverkefni í menningarmálum örva lista- og menningarlíf á Norðurlöndum og utan þeirra, hvetja til skilnings á norrænum tungumálum, efla skapandi greinar og stuðla að þekkingarmiðlun og söfnun tölfraeðiupplýsinga um menningu og fjölmiðla. Fjölmiðlastefna er samofin norrænu menningarsamstarfi.

Menningarsamstarf og norrænn tungumálaskilningur stuðla að hreyfanleika og aðlögun á Norðurlöndum rétt eins og hreyfanleiki og aðlögun stuðla að auknum menningar- og tungumálaskilningi. Framleiðsla kvikmynda og sjónvarpsefnis, bókmenntaþýðingar og stuðningur við dreifingu norrænnar listar og menningar eru aðrir þættir sem auka þekkingu á tungumálum norrænu ríkjanna. Með því að liðka fyrir og gefa kost á upplifun sem vekur áhuga og þekkingu á menningu og tungumálum handan landamæranna gegnir menningargeirinn mikilvægu hlutverki í opinberu norrænu samstarfi. Menningargeirinn á samstarf við menntamálageirann um verkefni og aðgerðir til eflingar norrænum tungumálaskilningi.¹

Til að markmiðin náist þarf menningargeirinn að leita samstarfs við aðra geira, til að mynda á sviði jafnréttismála, umhverfis- og loftslagsmála, atvinnustefnu, félagsmála og stafrænna umskipta.

Sjálfbær þróun, jafnrétti og sjónarmið réttinda barna og málefna ungmenna

Sjónarmið sjálfbærrar þróunar, jafnréttis, réttinda barna og málefna ungs fólks ber að samþætta í öllu starfi Norrænu ráðherranefndarinnar. Samþætting umræddra sjónarmiða er forsenda framtíðarsýnar um að Norðurlönd verði sjálfbærasta og samþættasta svæði heims árið 2030.

Í þessu felst að umrædd sjónarmið eru samþætt með skipulegum hætti í allri starfsemi Norrænu ráðherranefndarinnar. Þeirra ber að gæta á öllum stigum undirbúnings, ákvarðanatöku, framkvæmdar og mats. Ábyrgðin hvílir á valdhöfum, starfsfólki og öðrum sem að öllu jöfnu taka þátt í starfinu og er hún í samræmi við Stefnu Norrænu ráðherranefndarinnar um samþættingu sjónarmiða sjálfbærrar þróunar, jafnréttis, réttinda barna og málefna ungs fólks. [Hlekkur á stefnuna](#).

Norrænu ráðherranefndinni ber ekki eingöngu að flétta þessi þrjú þverlægu sjónarmið inn í starfið í því skyni að fylgja eftir pólitískum ákvörðunum. Einnig á að læra af fenginni reynslu og samþættingin á að tryggja gæði og gildi starfseminnar, jafnframt að vitað sé örugglega um áhrif og afleiðingar ákvarðana og verkefna á umhverfið, samfélagið og íbúa Norðurlanda.

Mat á samstarfsáætlun

Samstarfsáætlunin um menningarmál er til fjögurra ára (2021–2024). Áætlunin verður metin áður en gildistíma lýkur. Matið felst meðal annars í að kanna hvort og þá hvernig tekist hefur að ná þeim markmiðum sem nefnd eru í samstarfsáætluninni. Jafnframt hvernig þau hafa framfylgt framtíðarsýn Norrænu ráðherranefndarinnar um að Norðurlöndin verði sjálfbærasta og samþættasta svæði í heimi og stefnumarkandi áherslum hennar á græn, samkeppnisfær og félagslega sjálfbær Norðurlönd.

¹ Í samstarfsáætlun menntamálasviðs er mikilvægi menningarinnar orðað á eftirfarandi hátt: Í norrænu tungumálasamstarfi verður höfuðáhersla lögð á að leggja rækt við sameiginleg gildi sem fólgin eru í norrænum tungumálum og menningarlegri sjálfsmynd Norðurlandabúa og stuðla að aukinni áherslu á tungumál með eftirtöldum umfjöllunarefnum: Að auka þekkingu og skilning á tungumálum Norðurlandanna (samfélagsbærum tungumálum, táknmálum og minnihlutatungumálum) og jafnframt á tengingu milli tungu og menningar, sjálfsmyndar og félagslegrar samhaldni.

Tólf meginmarkmið framkvæmdaáætlunar

Græn Norðurlönd

- Efla rannsóknir, þróun og framgang lausna sem stuðla að kolefnishlutleysi og aðlögun að loftslagsbreytingum, t.a.m. í samgöngum, byggingum, matvælum og orkumálum.
- Eiga þátt í að tryggja líffræðilega fjölbreytni og sjálfbæra nýtingu lands og sjávar á Norðurlöndum.
- Efla hringrásar- og lífhagkerfi, sjálfbæra og samkeppnishæfa framleiðslu, sjálfbær matvælakefni og auðlindanýtnar og óeittraðar hringrásir á Norðurlöndum.
- Auðvelda norrænum neytendum og gera það eftirsóknarvert að velja hollar, vistvænar og loftslagsvænar vörur með sameiginlegum aðgerðum um sjálfbæra neyslu.
- Stuðla að jákvæðri þróun í alþjóðasamstarfi um umhverfis- og loftslagsmál, t.a.m. með því að liðka fyrir norrænum grænum lausnum víðar um heim.

Samkeppnishæf Norðurlönd

- Styðja þekkingu og nýsköpun og auðvelda fyrirtækjum á öllum Norðurlöndum að nýta til fulls þá þróunarmöguleika sem felast í grænum, tæknilegum og stafrænum umskiptum og hinu vaxandi lífhagkerfi.
- Þróa færni og öfluga vinnumarkaði sem standast kröfur grænna umskipta og stafrænnar þróunar og sem styðja frjálsa för á Norðurlöndum.
- Nýta stafræn umskipti og menntun til að færa Norðurlöndin nær hvert öðru.

Félagslega sjálfbær Norðurlönd

- Stuðla að gæðum, jafnræði og öryggi í heilbrigðis- og velferðarþjónustu fyrir alla.
- Beita sér fyrir því að allur almenningur á Norðurlöndum taki þátt í grænum umskiptum og stafrænni þróun, nýta sóknarfæri umskiptanna og vinna gegn því að umskiptin auki ójöfnuð í samfélaginu.
- Veita borgaralegu samfélagi á Norðurlöndum, einkum börnum og ungu fólki, sterkari rödd og aðild að norrænu samstarfi, einnig að auka þekkingu þeirra á tungumálum og menningu frændþjóðanna.
- Viðhalda trausti og samheldni á Norðurlöndum, sameiginlegum gildum og norrænu samfélagi með áherslu á menningu, lýðræði, jafnrétti, inngilding, jafnræði og tjáningarfrelsi.

Menningartengdar aðgerðir í framkvæmdaáætlun

- Norðurlönd leiðandi á sviði sjálfbærni og samkeppnisfærni í bygginga-, mannvirkja- og fasteignageira með því að draga úr loftslagsáhrifum.
- Norræn verkefni um sjálfbæra lífshætti.
- Norrænt átaksverkefni um fjölmiðlalæsi.
- Öflugar aðgerðir um tungumála- og menningarlæsi barna og ungs fólks á Norðurlöndum.
- Lýðræði, inngilding og samheldni á Norðurlöndum